

De beskudte præstemænd

af Merete Bøye

Der var engang en innovativ, karismatisk, populær friskpræst i København, der hed Flemming Pless. Ligesom apostlene i Apostlenes Gerninger havde han hele folkets (især det kvindelige folks) yndest, bortset fra det sædvanlige sure kor af snerpede, bagstræberiske tidehvervspræster, der vrængede på næsen af hans spændende og populære teologi og kaldte ham "Flemming Please". Men så en dag vendte vinden, og ind fra vest susede et blæsevejr af sårede kvindefølelser og #metoo, og i dén storm væltede den nu ikke længere helt så unge og smarte Pastor Pless.

Flemming Pless var i kirkelige kredse kendt som en kvindebedærer (eller klam stodder alt efter overbevisning), og var således et ret uoverraskende emne for en folkekirkelig #metoo-sag. Men i kølvandet på Pless-sagen er der fulgt et krav fra visse personer om, at folkekirken skal indføre restriktioner for at hindre præster i at forgribe sig på uskyldige medlemmer af deres menigheder.

Intentionen er i grunden sympatisk, men man kan dog frygte, at der som følge af en sådan lov vil komme nogle ubehagelige granskninger af præster, der har udvist en adfærd, der snerper hen ad uønsket opmærksomhed på sognebørn af det modsatte køn. Problemet er, at man ikke som præst har vandtætte skotter mellem sit virke som sjælesørger og som almindelig medkristen i fællesskabet i sognet. Hvordan skulle det kunne lade sig gøre for præsten at få et naturligt forhold til de andre i sognet, hvis han hele tiden skal gå rundt og tænke over, om der nu er et "forkert magtforhold" mellem ham og skolelæreren eller kasseassistenten i Dagligbrugsen?

Forhåbentlig kommer det udrensingsarbejde, der sikkert forestår, til at begrænse sig til præster, der befamler mindreårige eller har en generel og velbevidnet tendens til at jage sørgende, psykisk udfordrede eller udsatte kvinder. Men kan man være sikker på det?

PRÆSTEN ER HELE TIDEN PÅ ARBEJDE

Det er meget oppe i tiden, at man skal have en klar adskillelse af arbejde og privatliv. Det kan sikkert også være rart at have, men sådan er det bare ikke, når man er præst. Præsten bor oftest midt i sognet i en præstebolig, hvor kontor eller studerekammer er placeret. Han sidder ikke på en arbejdsplads otte timer om dagen, hvorefter han slukker telefonen og kører hjem til sig selv. Præst er man hele tiden.

Hvis en præst ikke tager telefonen i et par timer, kan man nemt komme til at kickstarte en forarget mediekampagne, hvor nogen er utilfreds over, at det er for svært at få fat i en præst. Hvis der er noget, folk forventer af en præst, så er det nemlig tilstedeværelse. Gerne 24/7.

Man bliver kaldet til et sogn, hedder det, og kaldet indebærer, at man selv er en del af det sogn. Man lever sammen med sin menighed som en broder mellem andre brødre. Det betyder, at præsten ikke kan sige: "Nu er jeg på arbejde. Nu indgår jeg i en arbejdsmæssig relation med mine sognebørn." Eller: "Nu har jeg fri. Nu går jeg hjem til mig selv og hygger mig med vennerne." Vennerne er også dine sognebørn, og der er aldrig et tidspunkt, hvor du ikke er deres præst – selvom du også er deres ven. Det hele blander sig sammen, og sådan skal det også være, for som præst er man selv en del af den menighed, som man er præst for.

EN PRÆST ER IKKE PSYKOLOG

Denne lov bliver sat i værk ud fra en opfattelse af, at en præst skal have de samme regler som en psykolog. Men det er meget forkert at sammenligne præster med psykologer, selvom begge har samtaler med folk, der har sjælekvaler.

En præst har meget anderledes arbejdsvilkår, end en psykolog har. Psykologen møder måske ind på klinikken kl. 9, har fire-fem konsultationer, og går hjem. Hver konsultation varer præcis 50 minutter, hvorefter psykologen siger: "Tiden er desværre gået", og klienten lægger 1100 kr. og går hjem til sig selv. Klient og psykolog ser ikke hinanden uden for klinikken. De går ikke til håndbold sammen, eller ser hinanden til byfesten, eller er til filmaften sammen osv. – alt det, som præsten tager del i på lige fod med resten af beboerne i sognet.

SJÆLESORGS - SAMMENHÆNG - HVAD ER DET?

Så bliver det sagt hele tiden, at det kun er "i sjælesorgs-sammenhæng", at man ikke må indlede forhold til et sognebarn. Men samtidig bliver det overhovedet ikke defineret, hvad "sjælesorgs-sammenhæng" er.

Københavns biskop blev interviewet og sagde bl.a. at det er "præstens ansvar, at der ikke er uklarhed om, hvorvidt en relation er en sjælesorgsrelation". Men hvis der er uklarhed om, hvorvidt en relation er en sjælesorgsrelation, så er det som udgangspunkt ikke en sjælesorgsrelation. Det er en sjælesorgssamtale, når man har aftalt, at det er en sjælesorgssamtale. Og ellers er det ikke.

Ellers bevæger vi os simpelthen ud af en glidebane, hvor mandlige eller lesbiske præster til sidst ikke kan føre en samtale i nogen som helst sammenhæng, uden at de kan risikere at blive beskyldt for at "udnytte et magtforhold", fordi der er "uklarhed" om, hvorvidt det er en "sjælesorgsrelation."

Hvad med husbesøg? Hvad med de snakke, man har med folk, man tilfældigvis render ind i hos købmanden? Hvad med hyggesnakken efter foredragsaftenen med en sød pige, som man går til badminton med? Er det så også sjælesorg?

DEN LESBISKE LEKTOR OG "MAGTFORHOLDET"

En artikel i Zetland beskrev en lesbisk ansat ved Pastorseminariet, der virker som ulønnet hjælpepræst ved siden af sin lektorgerning. Hun indledte et forhold til en kvindelig studerende, som nu beskylder hende for at have udnyttet hende "i sjælesorgssammenhæng", selvom lektoren ikke har været i funktion som præst, og ikke har haft sjælesorgssamtaler med den studerende.

Alene fordi lektoren er ordineret præst, anses det for at være "sjælesorg", når som helst hun har en fortrolig samtale med et andet menneske. Hvis vi skal til at definere "sjælesorg" som "enhver dyb samtale om åndelige ting, man kan have med en ordineret præst", kommer vi ud i nogle uoverskuelige gråzoner. Så kommer vi derud, hvor jeg i hvert fald nødvendig vil være fx en 28-årig nyuddannet mandlig præst, der bliver kaldet til et landsogn. For hvordan skal han dog navigere i det minefelt?

Ordet "magtforhold" går ofte igen. Det er et ord, der er hentet fra skuffen med gamle Karl Marx-fraser, men det giver ingen mening at bruge det om forholdet mellem præst og menighed i folkekirken. Forholdet mellem præst og sognebørn er jævnbyrdigt, og der er ikke noget "magtforhold" mellem præsten og de folk, han omgås, hvadenten det er i deciderede sjælesorgssamtaler eller i de mange situationer, hvor man bare taler med folk fra menigheden om åndelige ting, der optager dem. En præst er (i en protestantisk sammenhæng) heller ikke hævet over menigheden, men er en jævnbyrdig broder (eller søster), der har fået betroet et forkynderembede.

Hvis vi skal ud i, at enhver samtale, som en præst fører med nogen som helst, kan opfattes som "sjælesorg" og dermed "et ulige magtforhold", er vi tilbage ved noget, der ligner en katolsk embedsforståelse, og så er vi også nødt til at indføre cølibatet igen, for så kan en præst aldrig have et seksuelt forhold til nogen, uden at det kan udlægges som "et ulige magtforhold".

FRIKIRKER OG SOGNEKIRKER

I pressen kan man fra tid til anden læse om visse frikirkepræster, der har udnyttet deres kvindelige disciple til sex, og disse sager har også været med til at skubbe til den stemning, der nu resulterer i en lov. Men Folkekirken er helt anderledes opbygget end en lille frikirke er. Typisk er omkring 80% af beboerne i et sogn medlemmer af menigheden. Der er det særlige ved folkekirken, at stortset alle er medlemmer og de fleste bruger kirken lejlighedsvist, mens der er en langt mindre kernemenighed, der kommer i kirke hver uge, arbejder frivilligt for kirken, har deres socialliv omkring kirken osv. I en frikirke har man typisk kun den hårde kerne.

Men som præst i folkekirken er man både præst for Lise, der kommer flittigt i kirke, og for Lotte, der måske knap betragter sig selv som kristen, men som alligevel bevarer sit medlemskab og lejlighedsvist bruger kirken. Det bevirker, at man næppe kan være præst i et sogn og samtidig undgå enhver nær forbindelse med kirkens medlemmer. Alle dem, der bor i præstens sogn er medlemmer af kirken. Og de få, der ikke er, har sikkert ikke lyst til at indgå nære forbindelser med præsten.

Kernen i Flemming Pless-sagen er, at han efter fleres skøn har overskredet det, vi kalder dekorum-kravet, som er et lidt gummiagtigt krav til embedsmænd om, at de skal opføre sig sømmeligt.

Problemet er muligvis, at biskoppen i mange år har givet Pless meget vide rammer, dels fordi tiden var en anden, og dels fordi Flemming Pless var en populær mediepræst. Set i bakspejlet burde biskoppen have taget en samtale meget tidligere og bedt Pless om at holde sig inden for rammerne af, hvad der er sømmeligt. Men i perioden fra 1968 til ca 2010 var det på mode at være frivol og udsvævende, og man blev kaldt snerpet og bornert, hvis man ikke lod sig rage på ved enhver festlig lejlighed. Det kan være, biskoppen ikke nåede at opdage, at tiderne siden havde ændret sig og man nu igen forventer, at der skal være en vis anstand mellem kønnene, omend det er både svært og forvirrende, fordi man i mellemtiden har fået afskaffet de gamle kønsroller og faste omgangsformer.

Vi skal – internt blandt præster, provster og bisper – nok til at have os en snak om, hvad dekorum-kravet egentlig indebærer i 2023. Derefter kan man eventuelt udforme nogle interne retningslinjer, som biskopperne kan bruge. Hvis nogen så synes, at en præst opfører sig grænseoverskridende, kan de klage til bispen, som så bør tage hånd om sagen – uden personsanseelse – i første omgang ved at indkalde præsten til en samtale. At begynde at skrive nye love er derimod udtryk for voldsom statslig overstyring.